

མི་འགས་དེ་ལྟ་ན་ཁང་།

敦煌本吐蕃醫學文獻選編

ཕྱག་འདོད་ཀྱི་ལྷ་མ་མཚོན་པའི་ལོ་ཤྲི་ལེ་ཡོད་པའི་གཞི་
 ལྷ་མ་མཚོན་པའི་ལོ་ཤྲི་ལེ་ཡོད་པའི་གཞི་

(ལྷན་ཡིག་དང་ཚིག་འབྲེལ་ཟུར་དུ་བཞོད་པ)

(附 译 注)

དུང་རྟོང་ནས་ཐོན་པའི་པོད་ཀྱི་གསེང་རིགས་

ཡིག་ཆ་བདམ་བཞིགས།

(རྒྱ་ཡིག་དང་ཆེན་ལཱ་ལ་རྒྱ་ཏུ་བསྟན་པ)

*

ལུང་ཁྲི་ལྷན་དང་རྟོང་པུ་ལྷན་གྱིས་སྒྱུར་བྱས་པ།

དཔེ་སྒྱིག་གི་ལག་ཏུ་འཁུར་མཁན། དབང་ཅ་སེན།

མི་རིགས་དཔེ་སྒྱུར་ཁང་གིས་བསྐྱར་པ།

1983 ལོའི་ཟླ་ 8 ལའ་པར་གཞི་ 1 བ་བསྐྱུགས་པ།

1983 ལོའི་ཟླ་ 8 ལའ་པེ་ཅིན་ཏུ་པར་སྟངས་ 1 བ་བསྐྱུགས་པ།

དྲིལ་སྤྲོད་ཀྱི་རྒྱུ་ 5

敦煌本吐蕃医学文献选编（附译注）

（藏汉文）

罗秉芬 黄布凡编译

责任编辑 杨迦森

民族出版社出版 新华书店发行

民族印刷厂印刷

850×1168毫米 1/32 印张：4

1983年8月第1版

1983年8月北京第1次印刷

印数：0001—7,000册 定价：0.50元

书号：M14049(3)4

སྒྲིང་གཞི།

དུན་རྟོང་ནས་ཐོན་པའི་ཕུང་ཀྱུ་ཤོད་ཀྱི་སྒྲིང་དཔུང་ཡིག་ཆ་ཁག་གསུམ་གྱི་དཔུང་མི་རིགས་སྒྲིང་ཕྱ་ཆེན་མའི་མི་རིགས་སྒྲིང་ཡིག་ཆ་ཁག་གི་སྒྲིང་མཐུན་ལུང་པོར་དུན་དང་། མི་རིགས་སྒྲིང་ཡིག་ཞིབ་འཇུག་སོའི་ཡི་སྒྲིང་མཐུན་རྟོང་ཕུང་དུན་སོ་སོས་ངལ་བ་བྱད་བསད་ཀྱིས་ཤོད་ཀྱི་སྒྲིང་རབས་ཡིག་རྟོང་དང་། བད་རྟོང་ལ་ཞིབ་འཇུག་དང་འབྲེལ་བྱ་ཡིག་དུ་བསྐྱར་གནང་མཛད་པ་འདི་ནི་ཤོད་ཀྱི་གནང་རབས་ཡིག་ཆ་ཁག་དུ་གཤམ་ཆེ་བ་ཞིག་རེད། ཐངས་འདིར་སྒྲིང་དཔུང་ཡིག་ཆ་འདི་དག་དཔེ་སྐྱོན་མཛད་སྐབས་ཞིབ་འཇུག་གི་རིན་ཐང་དང་། ཡོ་རྒྱས་ཀྱི་གདོང་འཛམ་སྒྲོར་ལ་རང་གི་ལྟ་ཆུང་འགའ་ཤས་ཀྱི་སྒྲིང་ཡིན་པས་སྒྲིག་པ་པོ་ཆོས་འབྲིག་མིན་དཔུང་པ་གནང་རྒྱུས་གནང་།

གཅིག སྒྲིང་དཔུང་ཀྱི་ཡིག་ཆ་འདི་གསུམ་ནི་ཡོ་རྒྱས་ཐད་ནས་བཤད་ན་སྒྲིང་ཤོས་ཀྱི་ཡུས་ཤིག་ཡིན་ཏེ། མི་བཅའི་བཅས་ཐབས་སྒྲོར་ཀྱི་ཡིག་ཆའི་ནང་དུ། དཔུང་ཡིག་འདི་ནི་ཐུག་སྐུལ་ན་ཡང་མེད་དེ། དཔུང་ཡིག་ཐམས་ཅད་ལས་ཀྱང་འདུས་པའི་སྒྲིང་དུ་ཞང་ཞུང་གི་དཔུང་ཐུགས་པ་དང་སྐྱར་ཏེ་བཅིས་པ་ལགས་སོ། ཞེས་གསལ་བ་ལྟར་ཞང་ཞུང་གི་ཕྱུལ་ནི་སྒྲིང་རབས་ཤོད་ཀྱི་རིག་གཞུང་འཕྲུང་ཁྲུང་སྒྲེ་བ་ཡིན་པ་དང་། སྒྲིང་བཅན་གྱི་གོང་ནས་ཕུང་ཀྱུ་ཤོད་ཀྱི་ཀྱུལ་རབས་མང་པོའི་བར་ཐོན་གྱི་བསྐྱར་པ་དང་ཕྱུལ་གཙོ་བོ་ཞིག་ཡིན་པས་སྒྲིང་དཔུང་སྒྲོར་ནས་བཤད་ན་ཡང་ཡོ་རྒྱས་ཀྱི་ཁྲུང་སྒྲིང་ཤོས་དེ་ཞང་ཞུང་རང་ལ་

ཐུག་ཡོད་པ་དོན་དངོས་ཐོག་ནས་གསལ་བཤད་བྱས་འདུག

གཉིས། ལྷན་དཔུང་ཡིག་ཆ་གསུམ་པོའི་ནང་པོད་ཡིག་འགྲོ་ལྟངས་ཐད་
ཀྱི་ལ་དོན་དང་འབྲེད་སྟེང་སྐབས་ཅ་པ་སྐུམ་ཅུ་པ་དང་མི་མཐུན། དཔེར་ན།
མདའ་དྲག་ཅིག་བཅན་དྲག་ཕྱ་ཡུར་ད་ཐམ་(86) ཞེས་པ་དང་ལྷན་པའི་གཙུག་ཕྱ་
ཕྱག་ཉི(61) ཀྱང་ཕྱ་མཚུབ་མོ་མར་གིས་བསྐྱུས་ཏེ་བཙུག་ནུ་(71—72) ལར་
འཆིབ་དུ་བཙུག་(126) སྐབས་འདུག་པས་ལ་དོན་དང་འབྲེད་སྟེང་ཀྱི་སྐྱ་སྐྱར་ཕྱ་
ཡིག་དང་ཐམ་ཡིག་མཛད་པའི་ལུང་བསྟན་པར་མ་ཟད། དེ་མིན་བྱེད་སྐྱ་དང་
འབྲེལ་སྐྱའི་སྐབས་ཀྱི་ཞིག་སའ་ཕྱུང་གིས་བཏབ་པ་ལ་(159) ཞེས་པ་དང་། ལྷ་
པ་གསུམ་གི་སྐྱོངས་(151) དང་། ལྷ་མ་གི་བྱི་མ་(152) དང་བྱ་ཚོད་ཀྱི་(154)
ཞེས་པ་སྐབས་ཀྱི་སྐྱ་སྐྱར་མི་འདྲ་བའི་ནང་ད་དུང་.....གཉིད་གྱུང་ཆེ། ག་མཚག་
གྱུང་ངན། ལས་གྱུང་མི་ཕོད་(192—193) ལྟ་བུ་བྱན་སྟེང་ཀྱི་སྐྱ་སྐྱར་ཡང་མི་
འདྲ་བ་འདུག་པས་དེ་དག་གི་དུས་རབས་དགུ་པའི་འགོ་ལྷོ་བཀས་བཅད་པར་.....
མའི་གོང་གི་ཡིག་ཆ་མིན་ནམ་སེམས།

གསུམ། མེ་བཅའི་ལྷན་དཔུང་ཀྱི་ཡིག་ཆའི་ནང་དུ་གསལ་ཡིག་གི་འཆལ་
ཆད་སྐབས་སུ་ཚོན་གང་དང་ཕྱན་དོ་ཞེས་པ་ལྟ་བུ་དང་། མེ་བཅའ་ལྟ་དང་
བདུན་དགུ་སྐབས་བཙུབ་སྒོལ་ནི་མེས་ཀྱལ་གྱུང་དཔྱེ་རིག་པའི་འུགས་ཀྱིན་ཐེབས་
པ་མཛོན་གསལ་དོད་ལ། རྩལ་མཚུངས་བྱ་གར་དང་། ཏ་ཐིག་གི་གས་རིག་
ལྱུང་འབྲས་ཀྱི་ཆ་གས་རིག་ལྷངས་ནས་མི་རིགས་རང་ཉིད་ཀྱི་གས་རིག་ཕྱན་སྐུམ་
ཆེ་ཆོགས་སུ་བཏང་བའང་ཡིག་ཆའི་ནང་ནས་ར་སྟོད་བྱེད་ཕྱུང་པ་འདུག

བཞི། ལྷན་ཁྲིམས་ཐད་ལྷན་དཔུང་ཡིག་ཆ་གསུམ་ནང་། ལྷང་བྱན་དང་།
གར་ཀྱུམ། ལྷ་མ་ཅ་སྐབས་སྟེ་དངོས་ཀྱི་ལྷན་24 དང་། ལྷ་ཅི། དོམ་མཁྱིས་

སྐབས་སྐབས་ཆགས་ཀྱི་ཐོན་25གཟེར། གཤམ། དངུལ་ཆུ། རྒྱ་ལྷ་སྐབས་གཉིས་
 དངོས་ཀྱི་ཐོན་7བཅས་ཡོད་པ་ལས། ཐུང་རྒྱན་གྱིས་མིང་པའི་ནད་ལ་ཕན་ཆུལ་
 དང་། རྟོ་མཁུམ་མ་ཁར་བཏབ་ན་ཁག་གཅོད་པ། རྒྱ་ཅིས་གཉན་ཆད་གཅོག་
 པ། ཅུངས་པའི་ཤས་རྩ་ཅེད་པ། གཤམ་མཆིན་ནད་ལ་ཕན་ཆུལ་སྐབས་ནི་
 ཨོ་རྩ་སྤྱོད་ཐུག་གི་སྤྱོད་ནས་ཐོད་ཀྱི་མི་དམངས་ཀྱིས་ནད་རིགས་དང་འཕྲུལ་ཅོད་
 བྱས་པའི་ཉམས་སྤྱོད་ཅེ་ཆེན་ཞིག་ཡིན་ལ། དེར་གི་སྐབས་སུ་ཡང་ཐུང་རྒྱན་
 གྱིས་སྤྱོད་ཐུག་ཅེ་ནད་ལ་ཕན་པ་དང་དྲོ་མཁུམ་གྱིས་ཁག་གཅོད་པ། རྒྱ་ཅིས་
 གཉན་ཐིན་གསོད་པ། ཅུངས་པས་སྤྱོད་སྤྱོད་ཅེད་པ། གཤམ་སྤྱོད་གིས་མཆིན་
 ཆད་ཐེལ་བ་སྐབས་ཐོན་བཅས་ལག་ལེན་ནད་དུང་གསལ་བཤད་བྱས་ཡོད་ལང་།

རྒྱ་། ཐོན་དངུང་ཡིག་ཆའི་ནད་དུ་དཔྱིག་ཟེར་དང་། ཤ་ཟེར་དང་། ཐོ་
 ཁག་དང་། ཐུད་གཟེར་དང་། རྒྱག་དབྱེ་འི་དབྱེད་ལ་འདི་ནམས་ནི་རིམས་ཆ་
 པ་ཞེས་བྱ་དྲི། ནད་གྱིས་ཐེབས་ནས་ཞག་སྤུམ་ཡོན་བ་དང་། རྒྱ་པོ་རྒྱ་སྤུམ་སྤུ་
 རྒྱ་བཅའ་བདུན་བཏབ་པོ། ཞེས་འདུག་པས། དེ་དག་ལ་གཞིགས་ཅི་སྐབས་
 དེར་ཐོད་སྤྱོད་ས་མཐོར་མཁུམ་པ་ཡིག་ཟེར་དང་། ཐུད་གཟེར། འཇུམ་བྱ་
 རྒྱག་དབྱེ་བཅས་ཀྱི་འགྲོས་ནད་ཡོད་པར་གཏན་འཁེལ་ཞིང་། ཐོན་བཅས་སྐབས་
 སུ་ག་ཤུར་དང་། ཤུར་ཀྱམ། རྒྱམ་ཅེ་སྐབས་ཀྱིས་རིམས་ཆད་དང་། ཤ་ཟེར་
 ནད་ལ་ཕན་པའི་སྤྱོད་བཤད་པ་བཞིན་ཡོད་ཀྱི་ཐོན་གཞུང་《རྒྱ་བཞི་འི་》ནང་.....
 དུང་། ག་ཤུར་གྱིས་རྒྱས་ཆད་གསོད་པ་དང་། ཤུར་ཀྱམ་གྱིས་མཆིན་མཁུམ་ཆ་
 པ་ཐེལ་བ། རྒྱམ་ཅེས་མཁུམ་པ་སྤྱོད་བ་སྐབས་སུ་མཆིན་གཅིག་མཆུངས་སུ་
 གསུངས་ཡོད་པས་ཁུངས་ཏ་ཅང་དག་པོ་ཡོད་པ་རེད།

དུག ཐོན་དངུང་ཡིག་ཆའི་ནད་བཤད་པའི་མེ་བཅའ་དང་ཁག་གཏར་རྒྱ་
 ནི་ཐོད་ཐོན་གྱིས་སྤྱོད་པས་ལག་ལེན་བྱེད་པའི་བྱི་བཅས་ཀྱི་ལག་ཅུལ་གཅོ་པོ་
 གཟེངས་སུ་ཐོན་པ་གཉིས་ཡིན། དེའི་ཁྱད་ཆས་ནི་ལུས་ཀྱི་སྤྱོད་སྤྱོད་དུ་གསལ་

མིག་ངེས་གཏན་ཞིག་བཅལ་ཆེས་མེ་ཁྲག་གང་རྒྱང་བརྒྱབ་ནས་གང་གི་དོན་སྟོན་ལ་སྐྱབས་པའི་ནད་རིགས་ཁག་ཅིག་ལ་ཕན་ཐུས་གནང་འཕྱགས་སོན་པ་དེ་ཡིན་ཞིང་། ལག་ཅལ་དེ་དག་དུས་རབས་བརྒྱད་པའི་སྐབས་འཕེལ་ཁྱུས་ཆེས་ཆེར་ཕྱིན་ཏེ་བོད་ཀྱི་《རྒྱད་བཞི་ཉི་ཤེས་གཏར་ཁ་དང་མེ་བཅའི་ལེའུ་ཁག་གཉིས་པར་འཕེལ་ཁྱུས་བྱུང་བ་བཅས་མདོར་ན་དུན་ཉོར་ནས་སོན་པའི་སྐབས་དཔུང་ཡིག་ཆ་གསུམ་གྱིས་ཤུར་རྒྱལ་བོད་ཀྱི་ཁྲ་རབས་སྐབས་དཔུང་ནི་ཡོ་ཁྱུས་ཏ་ཅང་རིང་པོ་ཡོད་པ་ཞིག་ཡིན་པ་གསལ་བཤད་དང་། བོད་རིགས་མི་དམངས་ནི་ལས་ལ་བཙོན་ཞིང་དཔལ་ངར་ལྡན་ལ་ཤེས་རབ་ལྡན་པ་བཅས་ཤིག་ཡིན་པའི་ར་སྟོན་ལྟ་བུས་ཤིང་། ད་ཆ་སྐོ་མཐུན་ལྟོ་ཕིང་རྒྱན་དང་རྟོང་ཕུའུ་རྒྱན་ལགས་གཉིས་ཀྱིས་སྐབས་དཔུང་ཡིག་ཆ་གསུམ་པོར་གང་སྐབས་ཀྱིས་གོ་དོན་ཁྲུངས་པ་དང་། འབྲེལ་ཡོད་སྐོ་མཐུན་ཆས་རྣམས་རམ་ཇི་ཡོད་གནང་བྱིན་ཐེངས་འདིར་བོད་ཀྱི་ཡིག་རིགས་གཉིས་ཀྱི་སྐབས་ནས་དཔེ་སྐྱོན་གནང་བ་འདིས་མེས་ཀྱལ་གྱི་གས་རིག་ནོར་མཛོད་ཁྲར་བས་ཐུན་ཐུམ་ཆོགས་སུ་བཏང་བ་དང་། དུས་མཚུངས་བོད་སྐབས་ཐུགས་སྒྲིག་དང་། གོང་འཕེལ་གཏོང་ཆེད་སྐོ་མཐུན་ལྟོ་ཕིང་རྒྱན་དང་རྟོང་ཕུའུ་རྒྱན་གཉིས་ཀྱིས་ང་ཚོར་སྐབས་དཔུང་སྐར་ལ་ནང་དོན་གསར་པ་མཐོ་འདོན་གནང་བར་བརྟེན་ཁོང་ནས་པའི་ལྷག་བསམ་དང་སྒྱིང་སྦྱབས་ལ་སྦྱོར་དང་གས་འདུད་ལྷ་རྒྱར་མ་ཟད། ད་ལོ་བོད་སྐབས་ཀྱི་ལས་དོན་ཁྲར་ལས་དར་རྒྱས་ཡོང་ཆེད་དཔེ་སྐྱོན་ཁང་གིས་རྒྱུ་ལྡན་གནང་བར་སྒྱིང་ནས་སྐྱབས་ཆེ་ཆེ་ཞེས་ལྷ་རྒྱུ་རྒྱ་བཅས་བོད་རང་སྐྱོང་ཁྲུངས་སྐབས་ཅིས་ཁང་གི་སྐབས་པ་བཅས་པའི་མིང་ཅན་གྱིས།

1982 ལོའི་དབྱིད་གསར་དུས་ཆེན་གྱི་ཉིན་དང་པོར་གྱིས།

序^①

这三份出自敦煌的吐蕃医学文献，是极其重要的古代藏族文献。中央民族学院的民族语文系罗秉芬和民族语言研究所黄布凡两位同志，克服了许多困难，对文献中的古文字和古词语进行了考证并翻译成汉文。值此出版之际，仅就其研究价值，谈几点个人看法，请读者指正。

一、从这三份医学文献的历史来说，应是西藏最早的文献之一。“关于火灸疗法”的文献中指出：这些疗法“并非出自库藏，是在搜集所有医方的基础上，再结合象雄^②的疗法而写成”。象雄地方是古代吐蕃文化发源的中心，也是松赞王以前许多代藏王执政时期本波教发展的主要地区。从医疗术来说，其最早的历史渊源地是象雄，这已被事实所证明。

二、从这三份医学文献的藏文行文来看，在许多地方有类虚字和分合虚字，表施事的虚字和表领属虚字，还有饰集虚字等^③与《三十颂》的文法规定不合。估计是属于九世纪初第二次厘定藏文之前的文献。

三、关于火灸疗法的文献中，在测定穴位时有一寸、两分的说法，火灸有五壮、七壮、九壮等说法，很明显这是接受了祖国

中医的影响。与此同时还吸收了一部分印度和波斯的医学成果以丰富本民族的医学，这一点也从文献中得到证明。

四、在药物方面，这三份医学文献提到龙胆草、藏红花、大黄等24种植物药名，麝香、熊胆等25种动物药名和黄金、松耳石、水银、硃砂等7种矿物药名。其中龙胆草可治喉症、熊胆敷于伤口可止血、麝香可消炎、蜥蜴肉可滋补、松耳石可治肝病等等，反映了一千多年以前西藏人民同疾病进行斗争的宝贵经验。直至今日，以龙胆草治气管炎、以熊胆止血、以麝香治疮癣、以蜥蜴肉强身、以松耳石清肝火等医方，我们仍然使用。

五、文献中提到：“眼黄、肉黄、衄血、脑炎（或败血症、西藏十八种瘟疫之一）昏厥等称之为‘瘟热症’。得病后第三天，于头顶囟门处火灸七壮”。根据这点可以断定，当时在西藏高原已流行黄疸病、脑炎、昏厥等传染病。其中提到用冰片、藏红花、大黄等药物治疗瘟热症和黄病（黄疸病）。藏医的《四部医典》一书中提出的用冰片退烧、用藏红花泻肝胆热、用大黄泻火（赤巴）等道理与此相同，这说明它是有根据的。

六、文献中所谈到的艾灸和割刺放血疗法，是藏医长期以来使用的突出的主要外科技术。其特点是在人体的上半身或下半身找到一定的穴位之后，根据情况进行火灸或割刺放血，从而对一部分与之相关的脏腑内的疾病产生特殊疗效。这些医疗技术早在八世纪就已有很大发展。藏族《四部医典》中有关火灸和割刺二章，即由此发展而来。

总之，出自敦煌的这几份医学文献不仅说明了西藏古代医学有着悠久的历史，并且说明了藏族人民是勤劳、勇敢、智慧的民族。

由于罗秉芬和黄布凡两位同志的努力，弄懂了这些文献的意思，并在有关同志的大力帮助下，使这些文献得以用藏汉两种文字出版，对丰富祖国的医学宝库、总结和发展藏族医学，提供了新的内容。我们对于她们二位的热忱与精神表示学习与敬佩。同时，对于民族出版社为使藏医事业得到更大发展所给予的大力支持表示由衷的感谢。

西藏自治区藏医院医生强巴

写于1982年春节初一

注：

- ① 本文作者是西藏自治区藏医院院长强巴赤列同志。他在写这篇序言时还没看到我们最近收进本书内的第四份卷子。
- ② 象雄大致在今天的阿里一带，一般认为是汉文史籍中的羊同。
- ③ 此处引有几段原文，翻译时从略。

འགྲོ་བརྗོད།

དེའི་འདི་ནང་གི་བོད་པའི་བོད་ཀྱི་གནའ་རབས་གསེར་གྱི་ཡིག་ཆ་
 བཞི་པོ་འདི་ལྷ་མོའི་ཡུ་ལི་ནས་པར་བསྐྱབ་སྟེ་པར་སྐྱབ་བྱས་པའི་《བོད་ཀྱི་བརྗོད་
 རྒྱུ་ཡིག་ཆ་བདམས་སྒྲིགས་》ཅས་པའི་དཔེ་ཆ་ནས་བདམས་པ་ཞིག་སྟེ། ཡིག་
 ཆ་དང་པོ་འདི་དཔེ་ཆ་དེའི་བཅའ་པོ་གཉིས་པའི་ཤོག་གྲངས་ 355—367
 (P. T. 1057) ནས་བདམས་པ་དང་། ཡིག་ཆ་གཉིས་པོ་འདི་བཅའ་པོ་དང་པོའི་
 ཤོག་གྲངས་ 140—144 (P. T. 127) ནས་བདམས་པ། ཡིག་ཆ་གསུམ་པོ་
 འདི་བཅའ་པོ་གཉིས་པའི་ཤོག་གྲངས་ 326—328 (P. T. 1044) ནས་་་་
 བདམས་པ་བཅས་ཞིག་ཡིན། ཡིག་ཆ་བཞི་པོ་(India of fice བཅའ་པོ་ 56
 ཞང་གྲངས་ 57) འདི་ཉེ་ཆར་མེ་མོའི་ཡི་ཨ་ལ་སྒྲོབ་བྱ་ཆེན་མོའི་ཅའོ་རྩུ་ཁོབ་
 སྤྱིང་ལགས་ཀྱིས་ཏུ་ཉེར་རྟོན་སྒྲོབ་བྱ་ཆེན་མོའི་དཔེ་མཛད་ཁང་གི་ཡིག་ཆ་དེའི་་་
 བསྐྱར་པར་ཞིག་ང་ཚོར་གནང་བྱུང་བ་ཞིག་རེད། མོང་གསལ་ཡིག་ཆ་དེ་དག་
 གི་མ་ཡིག་ཆང་མ་བྱས་མ་ཡིན་ཞིང་། སྤྱི་ལོ་ནས་རང་ཁྱལ་གྱི་དུན་ཅུང་ཐུག་
 ཐུག་ཞིག་ནང་སྤྱི་ལོ་ཡོད་པ་ལས། སྤྱི་ལོ་ 1907 ནས་ 1908 ལོ་བར་ལ་
 དབྱིན་མོ་བ་སི་ཐན་དབྱིན་དང་ལྷ་མོ་བ་པོ་གི་རྟ་གཉིས་ཀྱིས་སྤྱི་ལོ་རྒྱ་འབྲེར་་་
 ཐུས་ནས་ཁག་བཞི་ལྟེ་དབྱིན་མོའི་ལོ་རྟ་གི་རྟ་གི་རྟ་ལས་དོན་ཆེན་ཁག་གི་་་
 དཔེ་མཛད་ཁང་(ད་ལྟ་ཏུ་དབྱིན་དང་མང་བཞི་ལས་སྟོན་ཁང་གི་དཔེ་མཛད་་་
 ཁང་གི་ཁང་སྤྱི་ལོ་ཡོད) དང་ལྷ་མོའི་ཡུ་ལི་ཁྱལ་ཁབ་དཔེ་མཛད་ཁང་དུ་ཉར་་་་

འཆག་བྱས་ཡོད།

རིག་གནས་རྒྱུད་འཛིན་དང་དར་སྤེལ་སྤར་ལས་ལྷག་པ་བྱེད་ཐུབ་པའི་ཆེད་དུ་.....
ཡིན། ང་ཚོས་ཞིབ་འཇུག་རགས་ཙམ་བྱས་པའི་འབྲས་བུ་ཆོག་འབྲེལ་དང་རྒྱུར་
ཡིག་དེ་ཡང་དེབ་འདི་ཐོག་ནས་གཟིགས་པ་པོ་ནམས་ལ་སྦྱར་བཤུར་བྱས་པ་དེའང་
སོ་ཡག་འཕངས་ནས་གཡང་དེ་འདྲེན་པ་ལྟར་སྒོ་མཐུན་ནམས་དང་ལྷག་པར་.....
ཐོད་ཀྱི་གསེ་རིག་མཁུལ་པ་ནམས་ཀྱིས་ཞིབ་འཇུག་གནང་འདོད་ཡོང་བ་བྱེད་.....
ཡིན་པར་མ་ཟད། ཐོད་ཀྱི་གནའ་རབས་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་རྒྱུའི་ཐད་
ལའང་རིན་ཐང་བུལ་བའི་ཡིག་ཆ་ཞིག་ཡིན། ང་ཚོས་ཡིག་ཆ་འདི་དག་ཙམ་
སྤྱོད་བྱས་ནས་དཔེ་ཆ་བརྟན་པ་དེའི་དམིགས་ལུལ་ནི། ཐོད་ཀྱི་གནའ་རབས་
རིག་གནས་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་རྒྱུར་མ་བཙས་མ་ཡིག་མཁོ་འདོན་བྱས་ཏེ་ཐོད་ཀྱི་...
རིག་གནས་རྒྱུད་འཛིན་དང་དར་སྤེལ་སྤར་ལས་ལྷག་པ་བྱེད་ཐུབ་པའི་ཆེད་དུ་.....
ཡིན། ང་ཚོས་ཞིབ་འཇུག་རགས་ཙམ་བྱས་པའི་འབྲས་བུ་ཆོག་འབྲེལ་དང་རྒྱུར་
ཡིག་དེ་ཡང་དེབ་འདི་ཐོག་ནས་གཟིགས་པ་པོ་ནམས་ལ་སྦྱར་བཤུར་བྱས་པ་དེའང་
སོ་ཡག་འཕངས་ནས་གཡང་དེ་འདྲེན་པ་ལྟར་སྒོ་མཐུན་ནམས་དང་ལྷག་པར་.....
ཐོད་ཀྱི་གསེ་རིག་མཁུལ་པ་ནམས་ཀྱིས་ཞིབ་འཇུག་གནང་འདོད་ཡོང་བ་བྱེད་.....
རྒྱུའི་ཆེད་དུ་ཡིན། ཡིག་ཆ་དང་པོའི་རྒྱུར་ཡིག་འདི་ 1982 ལོའི་ཐོད་ཐོངས་
ཆན་རིག་ལག་རྩལ་ཆགས་པར་ཨང་གངས་ 65 པར་བཞོད་ཟིན་ཅིང་། ཡིག་ཆ་
གཉིས་པ་དང་གསུམ་པའི་རྒྱུར་ཡིག་འདིའང་ 1983 ལོ་ཐོད་ཐོངས་ཆན་རིག་...
ལག་རྩལ་ཆགས་པར་ཨང་གངས་ 78—83 པར་རིམ་བཞིན་བཞོད་འདུག་རྒྱུར་
ཡིག་གཉིས་ཀར་ད་པེས་བརྟན་པའི་དཔེ་ཆ་འདིའི་ནང་དུ་བརྗོད་བཙས་ ཅུང་ཟད་...
བྱས་ཡོད།

གསེ་རིག་ནི་ཆན་རིག་གཞན་དག་དང་འབྲ་བར་རྒྱན་ཆད་མེད་པར་.....
མཐུན་སྦྱོད་དང་ཡར་རྒྱས་ཡོང་བཞིན་ཡོད་པ་ཞིག་ཡིན་པས་དེང་རབས་ཀྱི་གསེ་...

ཡིག་དེ་མི་ཆིག་སྟེང་ལྷག་ཅམ་སྟོན་གྱི་གས་རིག་ལས་ལྷལ་ལྷལ་གྱིས་ ལྷག་པ་ཡོད་
པ་ནི་སྟོས་ཅི་དགོས། གཟིགས་པ་པོ་ནམས་ལ་འདིར་དོ་སྟོད་ལྷན་པའི་གནའ་
རབས་ཀྱི་སྟོན་དབྱང་དང་མེ་བཅའི་སྟོན་ལ་དབྱང་ཞིབ་གཟབ་ནན་གནང་སྟེ་.....
འབྱུང་མེད་འདྲ་བལྟས་བྱས་ནས་དེས་སྟོད་གནང་མི་རུང་བའི་རེ་བ་ཞུ་གྱ།

ང་ཚོ་ནི་པོད་གྱི་གས་རིག་ལ་རྒྱས་མངའ་སྟེ་ཅམ་མེད་པ་དང་། པོད་གྱི་
བད་སྟེང་ཡིག་ཆར་མཐོང་གྱི་དམན་པོ་ཞིག་ཡིན་པས། 1981 ལོའི་དགྲུན་དུས་
ནས་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་པའི་སྐབས་སུ་དོགས་གནད་མང་པོ་ཐུག་སྟེ་ཐག་གཅོད་མི་
ཐུབ་པའི་སྐབས་དེར་སྟབས་ལེགས་པར་པོད་གྱི་གས་རིག་འཐུས་མི་ཆོགས་པ་པོ་
ཅིན་དུ་ལྟ་སྟོན་ལ་ཤེབས་པ་དང་བསྟན་ནས་ང་ཚོས་དེ་མ་ཐག་དོགས་འདྲི་ཞུ་.....
བར་བཅར་དེ། ལྷ་ས་མི་དམངས་སྟོན་ཅིས་ཁང་གི་ཡོན་ཡང་བྱམས་པ་འཕྲིན་
ལས་ལགས་དང་དབལ་མགོན་ཞན་གྱི་མི་དམངས་སྟོན་ཁང་གི་སྟོན་པ་ཚུལ་ཁྲིམས་
ཚུལ་མཆན་ལགས་ནམ་གཉིས་ཀྱིས་སྟོན་མཆས་འཁོལ་བའི་རང་ནས་སྟོབ་སྟོན་.....
གནང་ཞིང་། ཁོང་གཉིས་ཀྱང་ཡིག་ཆ་འདི་དག་ལ་ཐུགས་ཡིད་ཆགས་ནས་
འབྲལ་མི་ཡོད་པར་གྱུར་དེ་མཆན་བསྟུང་མར་ཞིབ་འཇུག་དང་ཁྲོས་སྟུར་གནང་.....
བར་མ་ཟད། པོད་སྟོངས་སུ་ཤོག་ཤེབས་ནས་ཡིག་རིགས་མང་པོར་གཟིགས་
ཞིབ་གནང་སྟེ་པོ་ཅིན་དུ་བཞུགས་སྐབས་ཐག་མ་ཆོད་པའི་གནད་དོན་དེ་དག་ལ་
སྟེ་མཐུད་ནས་ཞིབ་འཇུག་གནང་སྟེ་ལམ་ཐག་ལེ་དབར་སྟོང་སྟུག་ས་ནས་ཐུག་.....
ཁྲིས་ཐོག་ང་ཚོར་སྟོབ་སྟོན་གནང་ཞིང་། གས་རིག་ལ་བྱང་དུ་ཚུབ་ཅིང་པོད་གྱི་
བད་སྟེང་ཡིག་ཆར་གཟིགས་གྱི་ཆེ་བ་ཁོང་ནམ་གཉིས་ཀྱི་བཅོན་ཐུགས་ཆེན་པོའི་
དོགས་རམ་མེད་ན་ང་ཚོའི་ལས་དོན་འདི་སྟོབ་མི་ཐུབ་པ་སྟོས་ཅི་དགོས། ཡོན་
ཡང་བྱམས་པ་འཕྲིན་ལས་ལགས་མཇུག་བྱེད་ཆེན་པོ་ཡོད་ནའང་དུས་ཚོད་དམ་.....
འདིན་གྱིས་དཔེ་ཆ་འདིའི་སྟེང་གཞི་ཐུག་སྟོན་གནང་བར་མ་ཟད། ཆོག་འབྲུལ་
དང་སྟུར་ཡིག་ལའང་ཞིབ་བཤེར་གནང་བྱུང་བས། ད་རེས་དེབ་ཚུང་འདི་པར་

སྐྱོན་བྱས་པའི་སྐབས་དང་བསྐྱོན་ཏེ་ང་ཚོས་སྤྱིང་ཐག་པ་ནས་ཁོང་ནམ་གཉིས་ལ་
བཀའ་ཁྲིན་ཆེ་ཞུ་བྱུ་ཡིན།

ན་ནིང་ང་ཚོ་སྐབས་ 15 པའི་ཀླུ་སྤྱི་རི་ཀྱ་པོད་སྐད་རིགས་ཆན་པའི་སྐྱ་
རིག་པའི་སྐར་གྱི་ཆགས་འདྲར་ཞུགས་སྐབས་ཅའོ་རྒྱུ་ཁོབ་སྤྱིང་དང་ཕན་ཚུན་
ང་གིས་བྱང་ནས་ཁོང་གིས་ང་ཚོར་རང་ཉིད་ 1969 ལོར་པོད་ཡིག་སྐབ་སྐྱང་...
བྱེད་སྐབས་ཏུན་ཏོང་ནས་ཐོན་པའི་པོད་གྱི་གས་རིག་ཡིག་ཆ་ཞིག་ལ་ཞིབ་འཇུག་
བྱེད་ཚུང་ཞེས་གསུངས་ཤིང་། ཉེ་ཆར་ཁོང་གིས་ལངས་སེམས་དང་སྐར་སེམས་
སྐྱ་ཅམ་མེད་པར་ཡིག་ཆ་དེའི་བསྐྱར་པར་ཞིག་དང་རང་ཉིད་ཀྱིས་ཞིབ་འཇུག་...
གནང་བའི་ཚཱ་ཡིག་ཅིག་ང་ཚོར་སྐྱག་ཐོག་ནས་བསྐྱར་བ་གནང་བྱུང་། སྐྱ་
ཞབས་ཁོབ་སྤྱིང་ལགས་ཀྱིས་ཡིག་ཆ་འདིར་ཞིབ་འཇུག་ཏུ་ཅང་ནན་པོ་དང་ཞིབ་
ཆགས་པོ་གནང་སྟེ་ཡིག་གཞུགས་དབྱེ་འབྱེད་དང་། ཆིག་འབྲེལ། སྐྱར་ཡིག་
བཅས་ལ་དབྱད་པ་ཡག་པོ་མང་པོ་གནང་ཡོད་ལྟམས་ང་ཚོའི་སྐྱ་སྐྱ་འབྱེད་ཀྱིར་
རུས་པ་ཏུ་ཅང་ཆེན་པོ་ཐོན་ཡོད། ང་ཚོས་ཡིག་ཆ་དེ་ཁོང་གི་མས་མཐུན་བྱང་
པའི་རྗེས་སྐྱ་དབུ་ཆ་འདིར་ཁོངས་སྐྱ་བཞག་ཐོག ཁོང་གི་ཚཱ་ཡིག་དེ་དབྱད་
གཞི་བྱས་ནས་ཀྱ་ཡིག་ལ་སྐྱར་ཀྱ་དང་། ཆིག་འབྲེལ་བྱེད་ཀྱི་ཐད་ལ་ང་ཚོས་
ཁོང་གི་འབྲེལ་བཤད་ལ་མས་མཐུན་ཡོད་པ་དེ་ཚོ་དབྱིན་ཡིག་ནས་ཀྱ་ཡིག་ལ་...
བསྐྱར་ཏེ་ཚུར་བྲངས་ཞིང་། གནད་བྱེད་པར་ཅན་ཡོད་པ་འགའ་ཞིག་ལ་འབྲེལ་
བཤད་གསར་པའང་བཀོད་ཡོད། དེ་མིན་ཁོང་གིས་ཆིག་འབྲེལ་གནང་མེད་པ་
དེ་ཚོར་ཆིག་འབྲེལ་ཁ་སྐྱོན་ཁ་ཤིས་ཀྱང་བྱས་ཡོད། འདིར་ཡིག་ཆོགས་ཆེས་
དོགས་ཀྱིས་སྐྱ་ཞབས་ཁོབ་སྤྱིང་ལགས་ཀྱི་ཚཱ་ཡིག་རྒྱ་ཆ་ཆང་བ་ཞུ་མ་ཐུབ་
པས་ཁོང་གིས་དགོངས་འགལ་མི་བཞེས་པ་ཞུ་བྱུ་དང་། ཁོང་གིས་སྐྱ་སེམས་
འཁོལ་བའི་ངང་ནས་རིགས་རམ་གནང་བར་སེམས་ཀྱི་གཏིང་ནས་བཀའ་ཁྲིན་ཆེ་
ཞུ་བྱུ་ཡིན།

ཞིས་ཅད་དམན་པའི་རྒྱན་གྱིས་ང་ཚོས་མ་ཡིག་གི་ཡིག་གཟུགས་དབྱེ་.....
 འབྱེད་བྱེད་རྒྱ་དང་། ཆིག་འབྲེལ་བྱེད་རྒྱ། ཡིག་རྒྱར་བྱེད་རྒྱ་བཅས་ཀྱི་ཐད་ལ་
 གནད་དོན་མི་ཉུང་བ་ཞིག་ལྟག་ཡོད་ཤིང་། སྒྲན་གྱི་མིང་ཆིག་འགའ་ཞིག་གི་
 གོ་དོན་མི་རྟོགས་པས་གསལ་བཤད་བྱེད་ཐབས་བཟུང་། འགའ་ཞིག་ཅོད་
 དཔག་བྱས་ནས་གསལ་བཤད་བྱས་ཡོད། ལྷག་པར་དུ་ཡིག་ཆ་བཞི་པའི་ནང་གི་
 ཆིག་མང་ཆེ་བ་རྣམས་ཡིག་ཆ་གཞན་གསུམ་དང་མི་འབྲེལ་། བོད་ཡིག་ཡིག་
 ཆ་ཅད་ལྡན་རྣམས་དང་བསྐྱར་ན་ཁྱད་པར་དེ་བས་ཆེ་བ་འདུག་པས། དེ་དག་
 བྱི་ལལ་ཆེར་དབྱས་གཙང་ས་གནས་ཀྱི་ཡུལ་སྐད་མིན་པར་ཡུལ་སྐད་གཞན་ཞིག་
 འབྲས་སྟེ། དེའི་ནང་སྒྲན་གྱི་མིང་མང་པོ་ཞིག་རྒྱ་སྐད་ནས་གཡར་ཡོད་པས། རྒྱ་
 ཞབས་ཁོ་བ་སྒྲིང་ལགས་ཀྱི་ཆིག་འབྲེལ་དང་ང་ཚོའི་ཆིག་འབྲེལ་ནང་དེའི་ཁོངས་...
 ཀྱི་མིང་འགའ་ཞིག་གཏན་འཁེབས་བྱས་ཡོད་ལ། འགའ་ཞིག་ད་དུང་གཏན་
 འཁེབས་བྱེད་ཐབས་མེད་པས་འདི་རྣམས་རྗེས་སུ་གོ་མ་གང་མདུན་སྒྲན་གྱིས་ཞིབ་...
 འཇུག་བྱེད་རྒྱ་ཡིན། མཐར་གཟིགས་པ་པོ་རྣམས་ཀྱིས་ང་ཚོའི་ནོར་འཁུལ་གྱི་
 རིགས་ལ་རྒྱན་བརྒྱན་དང་དགོངས་འཆར་གང་ཡོད་གནང་རྒྱུ་ཡོད་པ་ལྟོ། །

ཉིང་བུའུ་ལྷན་དང་ལུའོ་པིང་ལྷན་གྱིས་

1983ལོའི་དབྱིད་ཀའི་དུས་ཆེན་ལ།

前 言

这本书中共收入四篇吐蕃时期的藏族医学文献。前三篇选自巴黎影印的《藏文文献选集》(Choix de Documents Tibétains Conservés à la Bibliothèque Nationale), 第一篇选自该选集的第二卷 355—367 页 (P.T.1057号), 第二篇选自第一卷 140—144页(P.T.127号), 第三篇选自第二卷 326—328 页 (P.T.1044号)。第四篇 (India office 56 卷 57号)是最近美国依俄华大学柯蔚南 (W. South. Coblin) 教授从华盛顿大学图书馆的影印件复制后惠赠给我们的。这四篇文献的原件都是手写卷, 原藏于敦煌石窟, 1907—1908年先后被英国人斯坦因和法国人伯希和盗走, 分藏于英国伦敦印度事务部图书馆(现属大英博物馆图书馆)和法国巴黎国家图书馆。

这四篇中, 有两篇是医方汇编, 另两篇是介绍火灸疗法的。从书写方式看, 时间大约为八、九世纪。这是迄今发现的较早的藏族医学文献, 对于研究藏医史有很高的价值, 同时也是研究古藏文的宝贵资料。我们将它们编辑成书, 目的是为研究藏族古代文化提供原始资料, 以便更好地继承和发扬民族文化。我们的初步研究结果(考释和翻译部分。其中第一篇 P.T.1057 号卷子的汉文译文在1982年65期的《西藏科技报》上发表过, 第二篇 P.T.127号卷子和第三篇 P.T.1044号卷子的汉文译文也在1983年